

Körteologi och körsångens plats i gudstjänsten.

Med tacksamhet för alla kyrkomusiker och körsångare vill jag dela några tankar om körsång och kyrkomusik. Det handlar om er och är mitt sätt att säga: Tack för att ni finns.

Kreativiteten - Gudsligheten

En ny tradition i Västerås stift är att vi tar emot och sänder ut nyblivna kyrkomusiker i en särskild gudstjänst i Västerås domkyrka. Kyrkomusikerna blir sända med de bland annat de här orden:

”Konstnärlighet och kreativitet är en kärna i människan, som avbild av en skapande Gud.

I kyrkan har musiken och lovsången alltid varit ett av de starkaste kreativa uttrycksmedlen vi har för trons och livets skiftningar. Kyrkomusiken är ett andligt språk, som förmedlar evangeliet i rytm, toner och ord. Genom musikens kraft träffar evangeliet människors hjärtan på ett särskilt sätt. Musiken i kyrkan bär både på vårt kulturarv och på förnyelse mot framtiden.”

Orden sammanfattar den starka kraft musiken har, och erkänner vilken viktig roll våra musiker och våra körer spelar i gudstjänsten. Människan är kreativ. Hon är skapande, liksom Gud – livskraften själv - är skapande. Det finns inte någon mänsklig kultur eller historisk period, som inte haft inslag av konstnärligt skapande, och ingen som inte gett upphov till sin egen sång- och musiktradition. Det här är något som ligger i våra kroppar: vi har haft sådana stämband som vi har i åtminstone 200 000 år, och de är skapade för samtal och för sång. När vi sjunger gör vi något människor gjort sedan förhistorisk tid.

Körsång som brygga

I vår kyrka är en viktig form av sång körsången. Även den har djupa rötter. Körsången i gudstjänsten tänker vi ibland på som den gemensamma sången med alla som gått före oss. Genom Psaltarens psalmer står vi en tretusenårig sångtradition – några av mänsklighetens äldsta fortfarande sjungna sånger är just psaltarpsalmer, som sjöngs av levitkören i Jerusalems tempel. Det är deras psalmbok som gått vidare, i judendomen och i alla kristna kyrkor. Att vi i Sverige kallar våra egna kyrkliga sånger för ”psalmer” är ett sätt att säga, att vi ingår i den gudstjänsttraditionen, som går genom generationer och över kontinenter, samfund och religioner.

Körsången förbinder oss inte bara med varandra genom tid och rum – den förbinder oss bortom dem också. Vi sjunger tillsammans med bibelns karaktärer – vi lovsjunger med Moses syster Mirjam och de andra kvinnorna som vandrade ut ur Egypten (2 Mos 15:20-21), profetissorna Debora (Dom 5) och Hanna (1 Sam 2:1-10), och Jesu mor Maria (Luk 1:46-55). Vi sjunger också vårt vemod, vår förtvivlan, och även vår ilska, tillsammans med Psaltarens och Klagovisorernas författare. Men vår sång är även den gemensamma sången med änglarna i himlen. Vi sjunger ”ära vare Gud i höjden” med änglarna på herdarnas äng i julnatten (Luk 2:14), och ”helig, helig, helig” med änglarna i mässan (Jes 6:3). Vi idag står i förbindelse med de som gått före oss till Gud – halvcirkeln vi i många kyrkor tar emot nattvarden i fortsätter och bildar en hel cirkel i himlen. Mässan är något vi firar ”med dina trogna i alla tider, och med hela den himmelska härskaran.” Sången är något vi lär oss i Bibeln och i gudstjänsten är något som hör hemma både i vardagen och inför Guds ansikte, hitom och bortom våra vanliga liv.

Men körsången skapar inte bara bryggor på de här visen. Dess plats i gudstjänsten är även att vara en brygga mellan deltagare och gudstjänsten. Den hjälper särskilt den ovana över gudstjänstens tröskel:

att börja sjunga i en kör kan vara första steget mot regelbundet gudstjänstdeltagande. Kören är ett slags representation av "vanligt folk", men den är samtidigt van och insatt i vad det är och hur det går till att fira gudstjänst. Den kan fungera som ankare i sångerna och i de liturgiska momenten. Musikens rum i gudstjänsten bjuder in till att dela känslor, upplevelser och till vila. Där kan både den som är van gudstjänstdeltagare och den som inte är det, mötas.

Kropp och ande

Sången är viktig för att nå oss som hela människor, i allt vad vi är. Den är viktig eftersom den engagerar våra kroppar. Alla är inte i första hand "ord-människor" – många av oss är till exempel ljud-, doft-, rörelse- eller musikmänniskor. Med det menar jag att alla inte i första hand eller lättast tar till sig saker som förmedlas via ord, utan via andra, icke-verbala, språk. I vår protestantiska kyrka har vi länge varit väldigt fixerade vid just ord. Predikan har varit och är viktigt, liksom samtalet och diskussionerna. Samtidigt har vi ibland bortsett från det kroppsliga i kyrkan. Vi har tappat en del av den rikedom i kroppsuttryck som den medeltida kyrkan hade, där man bokstavligen kröp till korset över kyrkgolvet på långfredagen, bar ljus till kyrkan på kyndelsmässoafton eller firade upp jesudockor genom kyrktaket på Kristi himmelfärd. Vi kan ha svårt att relatera till den här kroppsliga fromheten eftersom kyrkan sedan femtonhundratalet alltmer kommit att likna en skolsal. Men vi har också behållit, och återtagit, delar av det här arvet. Ett liturgiskt kroppsspråk där korstecken är en självklarhet är en sådan återerövring. Men körsången är något vi hela tiden hållit fast vid. Och kopplingen mellan kören och församlingen, att de båda sjunger, det har vi Martin Luther, "Wittenbergs näktergal", att tacka för. Att kören är en del församlingens sång, är något typiskt lutherskt, och i det förenas alla i gudstjänsten i samma ord, samma ljud, samma toner och samma rytm. Körsång är ord, men det är också i allra högsta grad en kroppslig erfarenhet. Den kan för många kan öppna för en djupare förståelse för Guds kärlek, än vad bara ord kan.

Den gemensamma rytm man ingår i som sjungande grupp är inte bara symbolisk. Körsångare som sjunger tillsammans får faktiskt en gemensam hjärtrytm. Det är vackert att tänka sig. Det beror förstås på den gemensamma andningen. På grekiska är ordet för Anden, pneuma, samma som för andetaget men också en term i antik grekisk medicin, för livskraften, livet självt. Samma ord i gammaltestamentlig hebreiska är, bland många andra, "neshama", vilket också betyder andetag, men också 'ande' eller 'själ'. I indisk eller yogisk tradition är ordet för detta "prana", i kinesisk religion är det "qi." Kultur efter kultur har gjort denna koppling, att andning, liv, kraft, själ, hör ihop. Vi har det i svenska också: "ande" och "anda." I sången sker en kroppslig och en själslig andhämtning: körsång till Guds ära är Livets Ande som blåser genom oss och synkroniserar oss med varandra. Det för oss samman, rent bokstavligt.

Det ord vi mest förknippar med lovsång torde vara "halleluja." Vi uppfattar ofta det här som ett utrop av något slag, men i själva verket är det en uppmaning: det är troligen något körledaren ropade till tempelkören i Jerusalem och betyder "prisa Ja", alltså Gud. Det här är uppmaningen jag skulle vilja lämna er med, alla ni som är engagerade som kyrkomusiker och körsångare i vår kyrka: halleluja! Fortsätt prisa Gud, i er sång, i vår delade sång, som ljudit genom århundradena och som bär på så mycket av vad vi har att säga om och till Gud. Från Psaltaren till psalmboken känner man igen lovsång när man hör den, så jag vill avsluta med en riktig hallelujauppmaning, från Ps 150:

Halleluja!

Prisa (*hallelu*) Gud i hans helgedom,
prisa honom i hans höga himmel.
Prisa honom för hans mäktiga gärningar,

prisa honom för hans väldiga storhet.
Prisa honom med hornstötter,
prisa honom med harpa och lyra,
prisa honom med tamburin och dans,
prisa honom med strängospel och flöjt,
prisa honom med klingande cymbaler,
prisa honom med jublande cymbaler.
Allt som lever och andas (allt med anda *neshama*) skall prisa Herren.

Halleluja!

Mikael Mogren

Biskop

Västerås stift